

Načini poticanja rane pismenosti izradom slikovnice

Kurtović, Nura

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:242792>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NURA KURTOVIĆ

Načini poticanja rane pismenosti izradom slikovnice

Završni rad

Pula, ožujak, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NURA KURTOVIĆ

**NAČINI POTICANJA RANE PISMENOSTI IZRADOM
SLIKOVNICE**

Završni rad

JMBAG: 03030891608

Studijski smjer: Preddiplomski sveučilišni studij Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (izvanredni)

Predmet: Dječja književnost

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, ožujak, 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Nura Kurtović, kandidatica za prvostupnicu Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Nura Kurtović

U Puli, _____ . godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Nura Kurtović, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Slikovnica koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DEFINICIJE I ZNAČAJKE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI	2
2.1. Slikovnica u dječjoj književnosti	3
2.1.1. Podjela slikovnica	5
2.1.2. Funkcije slikovnica.....	7
3. RANA PISMENOST	10
3.1. Pismenost i vještine rane pismenosti	10
3.2. Razvoj pismenosti kod djece rane i predškolske dobi	11
3.2.1. Institucijski kontekst.....	12
3.2.2. Obiteljsko okruženje	13
4. SLIKOVNICA.....	15
4.1. Slikovnica – prvi čitateljski materijal za djecu.....	15
4.2. Odnos slike i riječi u slikovnicama.....	16
4.3. Primjena slikovnice u ranom i predškolskom odgoju.....	18
4.4. Uloga odgojitelja	19
5. IZRADA SLIKOVNICE S ODGOJNOM SKUPINOM	21
6. EVALUACIJA AKTIVNOSTI	31
7. ZAKLJUČAK	33
8. LITERATURE	34
POPIS SLIKA I TABLICA	36
SAŽETAK.....	37
SUMMARY	38

1. UVOD

Razvoj dječje književnosti kroz povijest obilježen je slikovnicom u različitim oblicima njezine pojavnosti i kao jednom od osnovnih knjiga dječje književnosti, koja u suvremenom svijetu broji jako velik broj vrsta i oblika.

Osim što obilježava dječju književnost, slikovnica je i jedan od bitnih faktora koji utječu na ranu pismenost, koja se razvija kroz kontekst institucije u kojoj dijete boravi, odnosno odgojno-obrazovne ustanove, dječjeg vrtića, unutar kojega najveću ulogu imaju odgojitelji, dok se u obiteljskom okruženju najveći naglasak stavlja na odnos roditelja prema djetetu i korištenje slikovnica u svakodnevnim aktivnostima i igri s djetetom.

Prema tome, slikovnica je prvi čitateljski materijal koji je namijenjen djetetu, a koji se obvezno primjenjuje u svim fazama njegova predškolskog razvoja, čime ga se potuče da na takav način upozna i zavoli čitanje.

Cilj rada je prikazati značaj slikovnice u dječjoj književnosti te način na koji djeca sudjeluju u stvaranju slikovnice uključujući svoju maštu u proces koji kasnije na njih ostavlja pozitivan utjecaj. Rad je izrađen znanstvenim metodama analize, sinteze i kompilacije.

Osim teorijskog dijela, u radu je prikazan i postupak izrade slikovnice u odgojnoj skupini dječjeg vrtića u Mošćeničkoj Dragi. Slikovnica pod nazivom „Zima“ osmišljena je da bi se djeci približio doživljaj snijega i popratnih zimskih radosti koje su u Mošćeničkoj Dragi rijetkost. Djeca su, potaknuta pričom, iskazivala svoju kreativnost izrađujući crteže i igrajući se s materijalima koji podsjećaju na zimu i zimsko vrijeme.

2. DEFINICIJE I ZNAČAJKE DJEČJE KNJIŽEVNOSTI

Dječja književnost predstavlja jedno od područja književnosti unutar kojega se književna djela raspoređuju prema temama i formama koje su svjesno namijenjena čitanju u dječjoj dobi ili pak prvotno nisu bila namijenjena dječjem čitanju, no s vremenom su izgubila određeni dio osobina koje imaju književna djela za odrasle i samim time počela su se koristiti kao gotovo isključivo štivo dječje književnosti ili ga pak najviše preferiraju djeca i osobe mlađe životne dobi (Crnković, 1967).

Značajan broj autora u svojim djelima ističe kako se u definicijama pojma dječje književnosti uglavnom u prvom planu ističu likovi djece i dječji junaci. Također, iako su najbrojniji likovi upravo djeca, to nije nužan kriterij za raspoređivanje nekog djela u dječju književnost, već se u takvim djelima pojavljuju i odrasle osobe, mnoge vrste životinja te imaginarna i fantastična bića (Hameršak, 2015).

Na pitanje kako će se prepoznati da neka knjiga pripada kategoriji dječje književnosti, značajan broj autora ističe kako je važno prepoznati tri osnovne karakteristike djela. Prva karakteristika je činjenica da je knjigu napisao autor koji piše za djecu i da je ista svjesno namijenjena djeci. Druga karakteristika je ta da je knjigu izdao nakladnik dječjih knjiga, a posljednja, treća karakteristika je ta da se knjiga može pronaći na dječjem odjelu knjižničnih polica. Ipak, zabilježena su i suprotna mišljenja nekolicine autora, koji u svojim radovima ističu i kako knjigu ne mora napisati autor dječjih knjiga, niti ona mora svjesno biti namijenjena djetetu niti je knjižničari moraju smjestiti na police dječjeg odjela kako bi se ista kategorizirala u dječju književnost (Crnković i Težak, 2002).

Međutim, vrlo je važno istaknuti kako se onaj autor koji svjesno piše dječje književno djelo mora ponovno posjetiti razdoblja svojeg djetinjstva. Naime, na takav način će spoznati ono što će zaista zainteresirati dijete na čitanje njegova djela te potaknuti dječju maštu i kreativnost. Osim toga, ako je napisano djelo zanimljivo i potiče na ponovno čitanje, uz njega će dijete zavoljeti čitanje općenito, dok će ga, u suprotnom, izbjegavati. Također, vrlo je važno omogućiti djetetu da shvati koje sve prednosti može dobiti od čitanja, da mu

knjiga bude jedan od zabavnih predmeta pomoću kojeg se ujedno usvajaju i znanja i vještine koje će mu kasnije koristiti prilikom izvođenja svakodnevnih aktivnosti.

Osnovna podjela dječje književnosti vrši se u nekoliko kategorija: slikovnice, knjige dječje poezije, priče te dječji romani. U drugu kategoriju koju djeca čitaju, iako to nisu djela koja su prvotno namijenjena njima, spadaju basne, romani o životinjama, povijesni romani, pustolovna djela, djela s tematikom znanstvene fantastike, putopisi te biografije (Zimmermann i Hutchins, 2009).

Sam razvoj dječje književnosti započeo je izdavanjem djela pod nazivom *Orbis sensualium pictus* autora Johna Amosa Comeniusa 1685. godine, a čiji naslov u prijevodu znači *Vidljivi svijet u slikama*. U tom je trenutku započeo i trend shvaćanja djeteta kao korisnika knjige, a za kojega je potrebno razviti poseban pristup, koji se značajno razlikuje od pristupa odrasloj osobi. *Orbis sensualium pictus* predstavlja kombinaciju slikovnice i slikovnog rječnika i ujedno ga se promatra kao preteču suvremene slikovnice, iako neki autori ističu kako se pretečom može smatrati i srednjovjekovno izdanje Biblije za siromašne (Križanović, 2020).

Vidljivi svijet u slikama predstavlja djelo autora koji se smatra pedagoškim reformatorom, filozofom, teologom i piscem koji je u svojim teorijama isticao kako svako poučavanje mora započeti osjetilnim zapažanjima. Prema tome, njegovo se djelo smatra edukativnom slikovnicom koja je potom poslužila kao uzor za kasnija izdanja knjiga s bogatim ilustracijama (Križanović, 2020).

2.1. Slikovnica u dječjoj knjiženosti

Prilikom proučavanja dječje književnosti, slikovnica uvijek mora zauzimati važno mjesto. Naime, osnovna je prednost slikovnice u odnosu na druga djela dječje književnosti činjenica da dijete slikovnicu koristi već od prve godine svog života. Međutim, osnovna svrha slikovnice nije uvijek samo čitanje. Slikovnica može ujedno biti i djetetova igračka ili

kartonski oblici za slaganje. Vrlo često slikovnica može sadržavati isključivo slike, bez popratnog teksta, a najvrjednijima se smatraju upravo one koje su zajedno izradili vrhunski ilustrator i pjesnik, što može biti i samo jedna osoba. Različita istraživanja ističu pak kako zanimanje djeteta za čitanjem slikovnica prestaje pohađanjem drugog razreda osnovne škole, kada je dijete sposobno samostalno čitati. Osim toga, potrebno je istaknuti i kako je kod čitanja slikovnice jednako važno razumjeti dva smjera komunikacije, jezični i likovni. Iako su jednako važni za razumijevanje i doživljaj, ističe se kako postoje slikovnice koje ne sadrže riječi, ali ne postoje slikovnice koje ne sadržavaju slike. Iz toga razloga, manje je važno je li slikovnicu kreirao slikar ili pjesnik, važno je da je ona zajedničko i skladno djelo oba autora (Crnković i Težak, 2002).

Slikovnice se uglavnom sastoje od slika, koje je ujedno moguće prezentirati i tekстом, a ove dvije komponente zajedno čine priču koja za cilj ima privući i uveseljavati svako dijete. Kod slikovnica koje sadrže obje komponente, autor teksta i ilustrator slikovnice moraju učiniti da jedna komponenta prati i odgovara drugoj. Isto tako, autori ističu kako svaka dobra i kvalitetna slikovnica mora sadržavati nekoliko osnovnih dijelova: ilustracije koje karakterizira zanimljivost, šarenilo i raznolikost koje je dječjem oku ugodno i privlačno, likove snažnog karaktera koji će u djetetu pobuditi pozitivne osjećaje i stvaranje vlastitih stavova, dijelove koji su humoristični i djeci jednostavni za čitanje i shvaćanje, elemente i dijelove koji se rimuju i ponavljaju za razvoj djetetovog osjećaja za sklad i rimu, zanimljive radnje koja će dijete privlačiti na ponovnu igru s predmetnom slikovnicom, opsežan vokabular bogat riječima koje će dijete jednostavno usvojiti i koristiti u drugim aktivnostima, te želju za ponovnim čitanjem slikovnice.

U konačnici, slikovnice je potrebno tipski razlikovati od ilustriranih knjiga. Osim u hrvatskoj dječjoj književnosti različiti se termini koriste i na engleskom jeziku, *picture book* za slikovnicu i *illustrated book* za ilustriranu knjigu, kao i na njemačkom jeziku na kojemu *Bilderbuch* označava slikovnicu, a *Illustriertes Buch* ilustriranu knjigu (Javor, 2000).

2.1.1. Podjela slikovnica

Slikovnica se može podijeliti temeljem značajnog broja kriterija. Neki autori slikovnice dijele s obzirom na umjetnički i narativni oblik, dok drugi koriste šire oblike pa tako slikovnicu karakteriziraju prema obliku, strukturi izlaganja, njezinu sadržaju, korištenoj likovnoj tehnici, te uključenosti recipijenta (Crnković, Težak, 2002). Ostali autori pak podjelu vrše na slikovnice prema količini teksta u odnosu na ilustracije, formi slikovnice, strukturi izlaganja i sadržaju te načinima oblikovanja i uključenosti recipijenata. Dodatne podjele su i na umjetnički i poučni oblik slikovnice koje čine oblik slikovnice prema doživljajima i namjeni. Prema udjelu teksta u slikovnici podjela se vrši na slikovnice koje ne sadrže pisani tekst ili minimalne količine teksta, te slikovnice s tekстом, stihovima ili prozom. Jedna od najopširnijih podjela je kategorizacija slikovnica prema obliku odnosno formi slikovnice i razlikuju se: leporello slikovnice (koje su oblika harmonike i na takav se način otvaraju i zatvaraju, zbog takvog oblika i karakteristika vjeruje se kako za njih najveći interes iskazuju mlađa djeca), pop-up slikovnice (koje sadrže i dvodimenzionalne dijelove izrađene najčešće u obliku ilustracija koje kada se otvore čine dio trodimenzionalnih oblika ilustracija), nepoderive slikovnice (za koje se vjeruje, kako i sam naziv govori da su vrlo teško uništive zbog materijala izrade koji je najčešće čvrsto platno ili obrađena plastika), slikovnice – igračke (koje osim teksta i ilustracije sadrže i različite vrste interaktivnog sadržaja) te multimedijske slikovnice (koje osim što su bogate ilustracijama sadrže i zvukovni tekst) (Zalar, 2012).

Uzimajući u obzir strukturu izlaganja slikovnice, može ih se kategorizirati u skupine narativnih i tematskih slikovnica. Primjerice, prve su hrvatske slikovnice bile upravo tematske. Funkcija je takvih slikovnica isključivo informacijska, odgojna i spoznajna, bez estetskih, zabavnih ili iskustvenih elemenata. Na samim počecima njihova tiska njihova cijena je bila velika i morale su je opravdati. Djeca su prilikom čitanja tih slikovnica mogla vidjeti isključivo slike prema naravi, a tekstualni je dio cjelovito prikazivao određenu temu te su uglavnom takve slikovnice pisane na dva jezika. Prema tome, tematski oblici slikovnica zadovoljavaju i govorno-jezične funkcije. S druge strane, narativne slikovnice

osim spoznajnih funkcija imaju i zabavnu funkciju za čitatelja. Naime, kod samog čitatelja se nastoji potaknuti znatiželju bez brige o tome hoće li se zadovoljiti i edukativni dio koji podrazumijeva učenje o temi slikovnice. S obzirom da autor slikovnice ima ulogu i naratora, uobičajeno je da se slikovnica sastoji od više kraćih priča ili jedne priče koja tematikom obuhvaća cjelokupan tekst. Narativne slikovnice uglavnom predstavljaju obrade svjetski poznatih bajki, dok su tematske suprotne njima i za temu uzimaju događaje, stvari ili aktivnosti svakodnevnog života ili prirode (Majhut i Batinić, 2017).

Po kriteriju tehnike oblikovanja, slikovnice je moguće podijeliti u kategorije kao što su: fotografska slikovnica, lutkarska slikovnica, slikovnica koja sadrži stvarne dječje crteže, slikovnica koja sadrži umjetničke crteže te strip slikovnica.

Fotografske su slikovnice karakteristične po fotografijama koje se uz tekst koriste kao ilustracije. Lutkarske slikovnice se jednostavno prepoznaju po oblikovanju lutki koje su izrađene korištenjem različitih materijala. Strip slikovnice, kako i sam naziv govori, spoj su stripa i slikovnica. Osnovnu sastavnicu slikovnice, bez koje ista ne postoji, ilustraciju, mogu izraditi djeca i može predstavljati originalni dječji crtež u slikovnici, ali isto tako slikovnicu mogu ilustrirati i različiti umjetnici čiji se radovi u tom slučaju prezentiraju kao ilustracije.

Ukoliko se radi o klasifikaciji slikovnica prema uključenosti recipijenta, slikovnice se dijele u kategorije slikovnica s kojima se djeca mogu koristiti bez pomoći odrasle osobe odnosno samostalno, slikovnice za čije je korištenje djetetu neophodna pomoć odrasle osobe te interaktivni oblici slikovnica. Interaktivne su slikovnice oblik koji je nastao prema zainteresiranosti djeteta za određena područja. Smatra se kako su primjerenije za korištenje djeci starije dobi zbog sposobnosti i mogućnosti djeteta da fokusirano prati sadržaj slikovnice te da percipirano i usvojeno znanje primjeni u procesima donošenja vlastitih odluka te da gradi vlastite stavove i karakter iz naučenog (Zalar, 2012).

Po kriteriju namjene, kako je i ranije spomenuto, slikovnice se može podijeliti na umjetničke i poučne slikovnice. Poučna je ona slikovnica koja djetetu omogućuje da upoznaju svoju okolinu i svijet u kojem žive te sva druga bića s kojima ga dijele kao što su životinje, biljke

i drugi ljudi. S druge strane, umjetnička slikovnica povezuje čitatelja s okolinom i omogućuje čitatelju doživljaj iste (Zalar, 2012).

Neovisno o klasifikaciji, svaka je slikovnica unikatna i posebna na sebi svojstven način (Zalar, 2012).

2.1.2. Funkcije slikovnica

Kao i sve knjige koje su ikada izdane, i slikovnice imaju svoju svrhu, odnosno funkciju za čitatelja. Naime, slikovnica je štivo koje je namijenjeno za korištenje i čitanje djeci, a sve u svrhu poticanja dodatnog odgoja i obrazovanja djece, ali i omogućavanja zabavljanja tijekom igre i čitanja slikovnice. Javor (2000) ističe da slikovnice imaju šest različitih funkcija.

2.1.2.1. Informacijsko odgojna funkcija

Uz korištenje slikovnice, dijete ima mogućnost dobiti odgovore na značajan broj pitanja koja ga zanimaju. Sve tražene odgovore, ali i rješenja ponekih problema može pronaći čitajući slikovnice i igrajući se s njima. Na takav će način spoznati važnost slikovnice te shvatiti koje sve mogućnosti pruža slikovnica u pogledu otkrivanja i usvajanja novih znanja. Uz slikovnicu dijete može učiti i o povezanosti i odnosima koji nastaju između stvari i pojava te, što je ujedno i najvažnija stavka informacijsko odgojne funkcije, dijete uči razvijati vlastito, kritičko, mišljenje uz analitičke i sintetičke spoznaje.

2.1.2.2. Spoznajna funkcija

Osnovna je karakteristika spoznajne funkcije osigurati da dijete u svakom trenutku može spoznati svoje znanje i spoznaje o stvarima, okolnostima i odnosima između istih. Osim toga, kroz spoznajnu funkciju slikovnice dijete uvijek dobiva sigurnost da su njegova stečena iskustva ispravna, a stečeni i razvijeni stavovi usmjereni u pravom smjeru.

2.1.2.3. Iskustvena funkcija

Iskustvena funkcija slikovnice ističe se kao jedna od njezinih najvažnijih funkcija. Kroz iskustvenu funkciju potiče se razgovor djeteta s roditeljem, a sve u svrhu razmjene iskustava i povezivanja stavova i mišljenja dviju različitih generacija. Najmlađi članovi obitelji imaju priliku stvarati vlastita iskustva i mišljenja te potpuno nove spoznaje. Osim toga, značajan broj autora ističe kako čitanje slikovnica osigurava situacije u kojima djeca bolje razumiju i sebe i društvo koje ih okružuje te osigurava mogućnost bolje socijalizacije i integracije djeteta u društvo i okolinu. Činjenica je, također, kako čitanje slikovnica utječe na proširenje općeg znanja djeteta te je moguće pomoći djetetu da se razvije u ravnopravno i društveno biće koje kvalitetna zajednica prihvaća.

2.1.2.4. Estetska funkcija

Estetska funkcija najveću ulogu ima upravo prilikom odabira slikovnice. Ta funkcija pomaže djetetu u razvoju osjećaja za lijepo i utječe na dodatni razvoj njegovih emocija. Uvriježeno je mišljenje kako će dijete uvijek prvi izabrati onu knjigu koju smatra likovno privlačnom, na što utječe različitost boja i oblika.

2.1.2.5. Zabavna funkcija

Zabavna je funkcija slikovnice osnovna i neizostavna i potiče dijete na ponovno čitanje. Smatra se kako osim zabave, slikovnica mora biti i interaktivna kako bi se ostvarila navedena funkcija.

2.1.2.6. Govorno-jezična funkcija

Zanimljivost teme i teksta koji prati ilustraciju okidač su za dječju maštu koja, posljedično, budi znatiželju i potiče bogaćenje vokabulara i vještine govora koje će dijete kasnije koristiti u razgovorima i raspravama. Također, velik zadatak je i na ilustracijama koje za djecu predstavljaju vizualne znakove za izgradnju vokabulara (Javor, 2000).

3. RANA PISMENOST

3.1. Pismenost i vještine rane pismenosti

Pismenost se posljednjih godina sve više proučava i definira s obzirom na perspektivu iz koje joj se prilazi. Kuvač-Kraljević, Lenček i Matešić (2019) pismenost spominje kao sposobnost čovjeka da čita i piše, dok se s druge strane ističe činjenica da je pismenost moguće razviti i prije nego dijete počne samostalno čitati i pisati. Prema tome se proces opismenjavanja karakterizira kao izrazito zahtjevan i dugotrajan, tijekom kojeg je nužno imati i poduke. Nadalje, proces opismenjavanja moguće je podijeliti i u dvije kategorije koje obuhvaćaju predčitalački period te čitalački period. Razvoj predčitalačkih vještina nužan je uvjet za razvoj čitačke vještine, a sama rana pismenost započinje u najranijem, predčitalačkom razdoblju (Kuvač-Kraljević, Lenček, Matešić, 2019).

Pojam rane pismenosti podrazumijeva stjecanje vještina koje će djetetu biti od značajne koristi u kasnijim, školskim, razdobljima. Stečena vještina rane pismenosti nužno se mora sastojati i od: fonološke svjesnosti, rječnika, pripovijedanja, interesa za koncept tiska te imenovanja slova (Žuvela i Guštin, 2010)

Prije pokretanja procesa rane pismenosti, kod djeteta je moguće uočiti i izranjajuću pismenost koja se odnosi na proces koji započinje već u prvoj godini djetetova života, a definiran je njegovim samostalnim interesom za pisani sadržaj. Odnosno, dijete je u svojim svakodnevnim aktivnostima u doticaju s pisanim sadržajem, bez prethodnog poticanja na interakciju s istim. Zapravo, dijete od svoje najranije dobi može pokazivati interes za čitanjem i pisanjem, iako se ne može reći da znaju pravilno upotrebljavati knjigu niti da razumiju slova. Tek dvogodišnjaci i trogodišnjaci raspoznaju napisane znakove i počinju shvaćati njihova značenja. Posebice ih zanimaju pjesmice i igre koje u sebi sadržavaju tekst koji se rimuje, te priče koje mogu iznova ponavljati i prepričavati. Iz faze izranjajuće pismenosti dijete prelazi u razvoj vještina potrebnih za fazu rane pismenosti (Apel i Masterson, 2004). Pritom, rana se pismenost ne odnosi samo na stjecanje sposobnosti

pisanja i čitanja, već i od ranije spomenutih fonoloških sposobnosti, percipiranja vokabulara te razvoja interesa za tiskom i tiskanim materijalima). Prema tome, nužno je napomenuti kako je predčitalačke vještine djeteta moguće razvijati sve od trenutka rođenja pa do trenutka kada dijete slušajući odraslu osobu može percipirati izgovorenu riječ u okviru njezina značenja. Razvijanje spomenutih sposobnosti u direktnoj je vezi s kasnijim uspjesima djeteta u školskom programu i prihvaćanju procesa čitanja. Prema tome, od ključne je važnosti shvatiti i prepoznati koje su vještine ključne u razvoju djece rane i predškolske dobi (Žuvela i Guštin, 2010).

3.2. Razvoj pismenosti kod djece rane i predškolske dobi

Žuvela i Guštin (2010) su kroz različita istraživanja zaključili kako postoji nekoliko čimbenika utjecaja na dječju jezično-govorni razvoj, kao i stvaranje jezičnih kompetencija. Neki od čimbenika definirani su kao: urođena sposobnost djeteta, samoaktivnost djeteta, razina djetetova intelektualnog razvoja, razvijene sposobnosti govora i sluh. Također, poseban utjecaj na razvoj rane pismenosti imaju i institucionalno, ali i obiteljsko okruženje djeteta, njegova interakcija s okolinom u vidu odraslih osoba i vršnjaka, uz nužne aktivnosti čitanja djetetu koje provode roditelji ili odgojitelji te njihovi stavovi prema razvoju rane pismenosti djeteta. Važno je napomenuti kako dijete vještine koje uključuju ranu pismenost može kvalitetno razviti samo u zdravoj sredini koja ga intelektualno potiče. Takvim se sredinama prvenstveno smatraju obiteljski dom djeteta te vrtić koji pohađa (Žuvela i Guštin, 2010).

3.2.1. Institucijski kontekst

Prema suvremenim uvjetima u kojima odrastaju, djeca više nisu samo pasivni sudionici unutar odgojno-obrazovnih procesa, već sudjeluju i istražuju kako bi učili, a sve uz pomoć odgojitelja koji za njih razvijaju bogate, raznovrsne i zanimljive sadržaje. Prema tome, ne može se reći da je odgojitelj osoba koja je zadužena za opismenjavanje djeteta, već sadržajno utječe na djetetovo okruženje, te prepoznaje i podržava iskazani interes za različite oblike pisane i usmene komunikacije (Apel i Masterson, 2004). Različita su istraživanja, također, pokazala kako čitanje odrasle osobe djetetu, uz skretanje pažnje na karakteristike pisanog teksta, uvelike utječe na pokretanje procesa rane pismenosti kod djeteta. U tom procesu vrlo je važno da odgojitelj ističe i imenuje slova, učestalo ponavlja različite riječi, povezuje slova s glasovima te složenije riječi čita slovo po slovo. Osim toga, važno je da se s djetetom nakon čitanja i razgovara o tekstu koji se čitao, kako bi se potakao razvoj vještina čitanja kod djeteta (Žuvela i Guštin, 2010).

Djeca koja borave u vrtićima razvijaju značajniju želju i motivaciju za upoznavanjem slova i brojki, stoga je osnovna zadaća odgojitelja da prepoznaje različite oblike dječjeg izražavanja. Osim toga, velika se pažnja pridodaje i prostorno-materijalnom okruženju u kojem odgojitelji djecu motiviraju u procesu razvoja rane pismenosti. Osim osiguravanja odgovarajućih karakteristika materijalnog okruženja, za djecu je vrlo važno i socijalno okruženje, odnosno vršnjaci s kojima dijele skupinu kao i odgojitelji koji s njima rade. Od ključne je važnosti i razvoj komunikacije koja kod djece potiče razvoj različitih sposobnosti (Apel i Masterson, 2004).

Za proces u kojemu se razvija pismenost u odgojno – obrazovnoj ustanovi potrebno je uspostaviti odgovarajući kontekst unutar kojega će se, u svrhu djetetova povezivanja pisane riječi i izgovora, stvarati i ponavljati smislene rečenice i opetovano izgovarati slova. Prema tome, proces čitanja smatra se procesom dešifriranja koji, uz pomoć pažljivog odgojiteljevog odabira slikovnica, omogućuje stalni kontakt djeteta s pisanom riječi te uključivanje slikovnice i priče u ostale aktivnosti. Međutim, istraživanja provedena u dječjim vrtićima pokazuju kako je tek neznatan broj odgojitelja svjestan važnosti pojma rane

pismenosti i primjene aktivnosti koje joj idu u prilog. Prema tome, od ključne je važnosti za institucionalno okruženje da se educira dovoljan broj odgojitelja za provođenje aktivnosti u skupinama, posebno zbog utjecaja kojega ima na kasniji razvoj aktivnosti čitanja i pisanja. Osim odgojitelja, važno je educirati i poticati roditelje da u okrilju obiteljskog doma također provode aktivnosti koje djecu usmjeravaju prema želji za pismenim i usmenim izražavanjem (Žuvela i Guštin, 2010).

3.2.2. Obiteljsko okruženje

Osim vremena koje provodi u vrtiću, veći dio dana dijete provodi u obiteljskom domu. Prema tome, dječji se vrtić ne može smatrati jedinom ustanovom koja utječe na budući rast, razvoj i životne aktivnosti djeteta, posebice tijekom procesa obrazovanja. U tom procesu jednaka je uloga i roditelja koji nužno moraju provoditi aktivnosti poticanja rane pismenosti s djecom unutar aktivnosti koje provode u obiteljskom domu. Osim aktivnosti u kojima djetetu čitaju, postoji i značajan broj drugih aktivnosti koje predstavljaju priliku roditelja da s djecom usvajaju vještine razvoja rane pismenosti. Primjerice, u obzir se može uzeti vrijeme obroka djeteta u kojemu se roditelj može poslužiti ambalažom različitih proizvoda kako bi djetetu prikazao izgovor, slovo, oznaku ili nešto drugo što djetetu privlači pozornost. Slične aktivnosti se mogu provoditi i tijekom kućanskih poslova koji ne moraju isključivo biti dosadna i monotona obveza. S djetetom se mogu slagati igračke na takav način da se slažu abecednim redom ili prema broju slova ili pak slogova u nazivu, a isto se može igrati i tijekom pranja posuđa ili odjeće. Osim obavljanja redovnih zadataka, roditelji sa svojom djecom mogu igrati i različite igre koje bogate vokabular, čine vrijeme zanimljivim, a pritom i potiču razvoj vještina rane pismenosti. Jedna od najčešćih igara koja se s djecom može igrati, primjerice prilikom putovanja, jest „Kalodont“ koja predstavlja odličnu aktivnost za razvoj glasovnih sposobnosti djeteta, a osim toga djeca mogu kategorizirati riječi prema onome što predstavljaju (primjerice: voće, povrće, sportovi) ili uparivati suprotne riječi (primjerice: toplo-hladno) (Apel i Masterson, 2004). Još jedna od aktivnosti koja roditeljima omogućuje priliku za poticanje razvitka vještina rane pismenosti

je i kupovina namirnica. Naime, prije polaska u trgovinu, može se izraditi popis namirnica, ali na način da se naziv svake od namirnica izgovara glasno i razgovjetno te da se uz to djetetu pokazuje način pisanja. Na takav se način potiče razvoj djetetova znanja o pisanoj riječi i načina na koji ista nastaje. A prilikom kupovine djetetu treba dati zadatke kao što je primjerice precrtavanje kupljenih namirnica kako bi se potakla i svijest djeteta o tome kako napisano ima i svrhu (Žuvela i Guštin, 2010).

U konačnici, može se istaknuti i kako rana pismenost obuhvaća značajan broj vještina koje dijete mora savladati kako bi moglo nesmetano razvijati čitanje i pisanje. Osim toga, odgojitelj u vrtiću, zajedno s roditeljem u obiteljskom domu, zajedničkim snagama stvara pogodno okruženje i sadržaj koji će motivirajuće djelovati na dijete te usvajanje vještina učiniti zabavnim i željenim. Jedan od najpoželjnijih materijala, pritom, jest slikovnica koja služi kao sredstvo razvoja vještina rane pismenosti djece (Žuvela i Guštin, 2010).

4. SLIKOVNICA

Slikovnica je karakterizirana kao prva i najvažnija knjiga u životu djeteta. Unutar slikovnice tekstualni dio, odnosno priča koja je prikazana, sadrži i ilustracije. Smatra se kako bi svaka slikovnica trebala zauzimati i prioritarno mjesto u dječjoj književnosti. Slikovnica ujedno predstavlja i igračku za dijete, a može se sastojati i samo od ilustracija, bez pisane riječi, a smatra se i likovnim i literarnim djelom s kojim se dijete susreće i koje istražuje svim osjetilima (Martinović i Stričević, 2011).

4.1. Slikovnica – prvi čitateljski materijal za djecu

Slikovnica predstavlja prvi likovni i literarni materijal koji je namijenjen djeci, a koji ih potiče na uključivanje svih osjetila kako bi je u potpunosti doživjeli. Osim na uzrast djeteta koje će koristiti slikovnicu, prilikom njezinog odabira, potrebno je pridati pažnju i njezinoj estetskoj vrijednosti, ali i edukativnim svojstvima. Na takav se način može pobuditi i razvijati likovni senzibilitet i poticati pozitivne podražaje kod djeteta. Likovni tekst odabrane slikovnice mora biti zanimljiv i konkretan, a posebnu pažnju zaslužuju ilustracije i dinamika boja. Primjerice, važno je za shvatiti kako dijete predškolskog uzrasta još uvijek ne može percipirati baš sve detalje slikovnice, ali s obzirom da im je prirodan osjećaj za boje, istraživanja su pokazala kako će se dijete najčešće odlučiti uzeti sadržaj jarkih boja, od kojih prevladavaju žuta, crvena, plava i zelena boja, stoga iste predstavljaju i najčešće korištene boje u slikovnicama (Batarelo Kokić, 2015).

Slikovnica nužno mora sadržavati ilustracije i njihova je važnost naglašena u brojnim istraživanjima, kao što navodi Narančić kovač (2017). Ilustrator čija su djela ukomponirana u slikovnicu smatra se posrednikom između umjetničkog svijeta i života djeteta, posebno zato što ilustrator koristi sliku kao sredstvo govora i izražavanja. Upravo iz tog razloga ilustrator mora moći predočiti sebi dječju maštu i svijet u kojem dijete živi. Prema tome,

svrha je suvremenih ilustracija unošenje novih vrijednosti i poveznice života djeteta s umjetnošću (Narančić Kovač, 2017).

Osnovne karakteristike slikovnice kao prve dječje knjige, njezina svrha i funkcije te cilj koji se ostvaruje korištenjem slikovnica u ranoj dječjoj dobi tek su neke od sastavnica koji izrađivačima slikovnica zadaju velike muke. Takvi kriteriji podrazumijevaju postojanje multidisciplinarnog pristupa prilikom procjene kvalitete slikovnice, a osim književnog dijela promatra se i likovni dio, jezični dio te primjerenost slikovnice dobi djeteta i obrada teme slikovnice, što posljedično zahtjeva i prisustvo stručnjaka iz različitih područja. Prema tome, ako se u obzir uzmu baš svi čimbenici, jasno se može zaključiti kako je kvalitetna slikovnica ona koja odgovara fazi djetetova razvoja, tekstualno i slikovno je usklađena, a prema funkcijama koje ima potiče dijete na daljnji razvoj (Martinović i Stričević, 2011).

U konačnici, za slikovnicu se može reći kako sadrži pedagoške, psihološke, umjetničke te jezične karakteristike i potencijale, a osnovni joj je cilj omogućavanje djetetu da njihovim korištenjem otkriva svoje okruženje, da razvija svoje spoznaje i stječe nove, razvija pamćenje, kritičko mišljenje te da izražava vlastite emocije, razvija govornu funkciju i vokabular djeteta te zadovoljava njegovu znatiželju. Korištenjem slikovnice u igri i učenju dijete spoznaje sebe i svoje okruženje te sve međudnose u prirodi i društvu na sebi primjeren način (Balić – Šimrak i Narančić Kovač, 2012).

4.2. Odnos slike i riječi u slikovnicama

Ilustracija se koristi kao sredstvo objašnjavanje teksta uz pomoć umjetnosti, a njihova je svrha proširivanje priče i stvaranje okvira za dodatne spoznaje djeteta. Slikovnice su namijenjene za korištenje i djeci koja još uvijek nisu usvojila vještinu čitanja, a ona kroz ilustrativni dio mogu zaključiti koja je radnja i tematika slikovnice. Smatra se kako je kod djece ranije životne dobi slika primjereniji način komuniciranja nego pisana riječ. Temeljem ilustracije u slikovnici dijete može osmisliti i prepričati vlastitu radnju slikovnice te na takav način razvijati vlastitu kreativnost i jezične kompetencije. Likovni smisao ilustracija, stoga,

služi kao pratnja tekstu, pojednostavljuje ga te razbija monotoniju i poboljšava vizualni dojam slikovnice. Ilustracije unutar slikovnica mogu biti u obliku crteža, fotografija, slika ili pak kombinacija svega navedenoga (Šišnović, 2019).

Značajan broj i vrste slikovnica podrazumijevaju i sliku i tekst, a njihova se veza može promatrati na tri načina. Prvi način njihove povezanosti može se promatrati iz perspektive duhovnog te predstavlja atmosferu koju tekst i ilustracije stvaraju, predstavlja sklad opisa i doživljaja teme slikovnice. Druga se povezanost može promatrati s fizičkog aspekta odnosno podrazumijeva se da je pojedina ilustracija smještena točno pokraj teksta uz koji je vezana. Posljednja povezanost je grafičke prirode i odnosi se na boju i veličinu teksta i ilustracija unutar slikovnice (Kosović, 2021).

Ilustracija unutar svake slikovnice predstavlja i način za poticanje i produbljivanje dječjeg smisla za lijepo te potiče razvoj likovnog izričaja kod djece. Svakom je djetetu potrebno omogućiti korištenje slikovnica koje su bogate ilustracijama kako bi se ostvario jasan napredak u njegovom razvoju. Naime, slikovnice bogate ilustracijama kod djeteta potiču razvoj kreativnog izričaja i mašte. Sukladno svemu navedenom, postavlja se pitanje zašto je uopće važna kvaliteta ilustracija u slikovnicama? Odgovor leži u činjenici da je kvalitetna ilustracija poticaj djetetu da razmišlja o onome što je vidjelo i pročitao te da razvija svoju čitalačku znatiželju. Dijete koje još uvijek nije savladalo vještinu čitanja pomoću kvalitetnih ilustracija ima mogućnost razvijati svoju maštu i kreativnost te će samo stvarati priče koje prate prikazane ilustracije. Sama slikovnica predstavlja jedan od najbogatijih izvora za razvoj rane pismenosti koja je u djetetovu životu prisutna od njegovog samog početka. Na samom početku djetetu su značajnije ilustracije od teksta, dok sa usvajanjem vještina čitanja taj odnos se mijenja. Tekst koji u slikovnici opisuje radnju mora biti jasan i slikovit, bez nepotrebnog kićenja riječi i rečenica, a poželjno je da sadrži i rime kako bi bio lakše pamtljiv. Slikovnice koje su namijenjene najmlađoj djeci vrlo često ni ne sadrže tekst, već samo ilustracije po kojima dijete samostalno kreira radnju, a ako pak i ima slova, ona su vrlo često jednostavna i velika, dok se kod slikovnica za stariju djecu ona smanjuju i formiraju u riječi i rečenice (Narančić Kovač, 2017).

Unatoč odnosu koji postoji, i ilustrativni i tekstualni dio slikovnice imaju snažan utjecaj na dijete i njegov razvoj. Ilustracija u slikovnicama za cilj ima poticanje čitatelja na daljnje promišljanje pročitanog i dopunu teksta slikovnim izrazom (Kosović, 2021).

4.3. Primjena slikovnice u ranom i predškolskom odgoju

Slikovnica ne predstavlja samo igračku i ne smije biti promatrana samo na takav način. Naime, ona je jedno od sredstava koja učinkovito potiču razvoj čitalačkih navika, kao i ljubavi prema čitanju, što je ujedno i dugoročan proces koji počinje još od rane i predškolske dobi djeteta. Korištenje slikovnica zapravo je temelj razvoja vještina rane pismenosti i od velikog je utjecaja i na prihvaćanje društvenih vrijednosti. Osim toga, ključna je uloga i roditelja jer su oni prve osobe koje dijete upoznaju sa slikovnicama. Pri tome, slikovnica ima zadatak uvođenja djeteta u pisano okruženje i kulturu te omogućuje djetetu prvo čitateljsko iskustvo. Čitanje slikovnica u ranoj i predškolskoj dobi kod djece razvija i kognitivne te socijalne i emocionalne sposobnosti, ali mu pomaže i kod izgradnje realne percepcije samoga sebe. Na takav način dijete može zadovoljiti svoju potrebu za ljubavlju, pažnjom te činjenicom da je prihvaćeno i uvaženo u okolini (Balić-Šimrak i Narančić Kovač, 2012).

Prilikom čitanja slikovnice u proces se mogu uključiti i odrasle osobe koje pomažu shvaćanju poruke koju slikovnica nosi na taj način da djetetu postavlja dodatna pitanja prije samog čitanja, te tijekom i nakon njega. Na djecu to utječe vrlo pozitivno u pogledu poticanja aktivnog slušanja, sposobnosti pamćenja, likovnog te kreativnog i emotivnog izražavanja i stvaranja (Vizek Vidović i Hrabar, 1999).

Sukladno mogućnostima korištenja slikovnica u radu s djecom rane i predškolske dobi, slikovnice se mogu podijeliti u nekoliko kategorija. Važno je napomenuti kako tek neke od njih pozitivno djeluju na govorni i jezični razvoj djeteta te na pokretanje procesa razvoja

rane pismenosti. Velike slikovnice najčešća su vrsta slikovnica koja se koristi prilikom rada s djecom rane i predškolske dobi, a definirana je kao uvećana verzija neke poznate priče ili pjesmice. U takvim je slikovnicama tekst znatno uvećan kako bi se omogućilo da dijete nesmetano prati dok odgojitelj čita većoj skupini djece. To svakom djetetu pruža mogućnosti da uspoređuje pisane i izgovorene riječi. Velike su slikovnice zapravo važan dio u poticanju početnih čitalačkih faza baš iz razloga što pospješuju uočavanje: povezanosti slova i glasova, povezanosti napisane riječi s izgovorenom, granice riječi te korištenja malih i velikih slova (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Prilikom odabira velike slikovnice za primjenu u nekoj odgojnoj skupini, u obzir se moraju uzeti i određeni kriteriji. Nužno je pažnju usmjeriti na tekst koji mora biti predvidiv, sadržavati riječi koje se ponavljaju, a tekst mora biti usklađen i s ilustracijama. Format teksta mora svakako biti standardan i namijenjen korištenju u dječjim knjigama, kao i veličina slova, a vrlo važan je i razmak među riječima koji djeci služi kao pokazatelj granice između napisanih riječi (Kosović, 2021).

4.4. Uloga odgojitelja

Vrlo je lako zaključiti kako odgojitelj skupine koju dijete pohađa, zajedno s pravilima same ustanove, igraju značajnu ulogu u budućem razvoju djetetovih vještina čitanja. Odgojiteljima su dostupne različite aktivnosti kojima mogu potaknuti djecu na korištenje slikovnica i knjiga, kao što su aktivna čitanja djeci, igre koje uključuju slikovnice i knjige te posjete knjižnicama. Osim rada s djecom, odgojitelji su podrška i roditeljima koje informiraju i educiraju o važnostima primjene slikovnice u dječjoj svakodnevnici u svrhu poticanja dječjeg razvoja i u vremenu nakon boravka u vrtićkom programu (Moomaw i Hieronymus, 2008).

Osim bogatog i poticajnog prostornog te materijalnog okruženja, važno je spomenuti i emocionalnu stranu literarnog okruženja koji djecu treba privlačiti prema aktivnostima, a ne ih na iste prisiljavati ili odbijati. Brojne su igre i aktivnosti koje djeci mogu omogućiti razvoj predčitačkih vještina, a odabiru se prema individualnim interesima djeteta i njegovim trenutnim potrebama. Uz sve navedeno, ističe se i kako odgojno obrazovna ustanova, odnosno vrtić, ne može nadomjestiti obiteljski dom, već samo upotpunjuje njegove aktivnosti. Zajednička suradnja koju ostvaruju roditelji i odgojitelji ključ je uspjeha u izgradnji odnosa prema knjizi i čitanju, ali i u poticanju cjelokupnog djetetovog razvoja (Hadaš, 2016). Sukladno tomu, osim što odgojitelji rade s djecom na usvajanju slikovnica, knjiga i drugog čitateljskog materijala, vrlo je važno da informiraju i educiraju roditelje o važnosti i utjecaju koji čitanje ima na kognitivni razvoj djeteta. Prema tome, različitim aktivnostima s roditeljima te edukacijskim materijalima kao što su leci, plakati te roditeljski sastanci, odgojitelji moraju približiti važnost slikovnice i pisane riječi u djetetovu razvoju roditeljima. Također, odgojitelj mora biti svjestan karakteristika koje slikovnica mora imati da bi bila kvalitetna i pronaći način kako da to isto shvaćanje prenese na roditelje kako bi se djeci na odgovarajući način omogućilo korištenje kvalitetnog materijala, posebice ukoliko i sami roditelji nemaju naviku čitanja. Obveza je odgojno-obrazovne institucije, kao i njezinih djelatnika, da osiguraju prostor u kojemu će roditelji i djeca moći sudjelovati u čitanju, izradi slikovnica ili drugim aktivnostima koje promiču čitanje i ranu pismenost te da prikupe dovoljnu količinu kvalitetnih slikovnica i materijala primjerenih uzrastu djece te da djeci prenose naviku odlazaka u knjižnicu, na predavanja i izlaganja i predstavljanja autora knjiga i slikovnica (Moomaw i Hieronymus, 2008).

5. IZRADA SLIKOVNICE S ODGOJNOM SKUPINOM

Slikovnicu naslova „Zima“ izradila sam zajedno s odgojiteljskom skupinom Dječjeg vrtića u Mošćeničkoj Dragi.

Slikovnica je odabrana kao zabavno i odgojno-obrazovno sredstvo koje bi djeci toga kraja približilo priču o zimi i snijegu. Djeca s kojom radim žive na moru, u Mošćeničkoj Dragi. Većina djece nikad nije bila na snijegu s obzirom da u ovom dijelu Republike Hrvatske gotovo nikada ne pada snijeg. Prema tome, ova je slikovnica imala za cilj odvođenje djece na nezaboravno putovanja koje će im pružiti mogućnost maštanja o njihovom kraju prekrivenom bijelim ruhom.

Slika 1. Crtanje uz slikovnicu Zima.

Također, smatram kako djeca u današnje vrijeme nisu dovoljno izložena pozitivnim djelovanjima slikovnice i njezinih sadržaja. Odnosno, većina djece u suvremeno doba zanimaciju pronalazi u korištenju tehnologije i boravku ispred malih ekrana. Osobno smatram kako je to rastući problem i razlog povećane pojave poteškoća s kojima se djeca često susreću.

Slika 2. Igra različitim materijalima koji podsjećaju na zimu - vuna

Kao odgojiteljica, u svom dugogodišnjem radu sam primijetila da djeca vole priče i da su željna zanimljivog pisanog i čitanog sadržaja. Zajedničkim snagama koje uključuju polaznike odgojiteljske grupe u kojoj radim i grupe predškolske djece, osmišljena je slikovnica zajedno s načinom na koji će se izraditi. Sudjelovanjem u izradi ove slikovnice, djeca su potaknuta na razvoj vještina rane pismenosti, kreativnost i kreativno izražavanje, te stvaranje kritičkog mišljenja i aktivnog sudjelovanja u aktivnostima svoje grupe. Djeca se na takav način uče suradnji i timskom radu, radu u grupi kroz igru, te lakšem izražavanju vlastitih emocija i želja prema ostalim članovima grupe.

Slika 3. Igra i crtanje različitim materijalima koji podsjećaju na zimu - pamuk

Pisani tekst osmislila sam sama, dok su djeca sudjelovala u likovnom izričaju. Slikovnica je informativna i taktilna, namijenjena djeci srednje dobi. U suradnji s djecom izrađene su slike, pomoću tehnike crtanja grafičkom olovkom koja će se potom i nadograditi različitim materijalima koji će djecu potaknuti na taktilno istraživanje.

Cjelokupna slikovnica zajedno interpretacijom autorice dostupna je putem programa Canva, na poveznici:

https://www.canva.com/design/DAFB0bIHBa0/cLe--yMZlyrC2O4NNmHLSQ/watch?utm_content=DAFB0bIHBa0&utm_campaign=designshare&utm_medium=link&utm_source=publishsharelink

ZIMA

Slika 4. Naslovna stranica

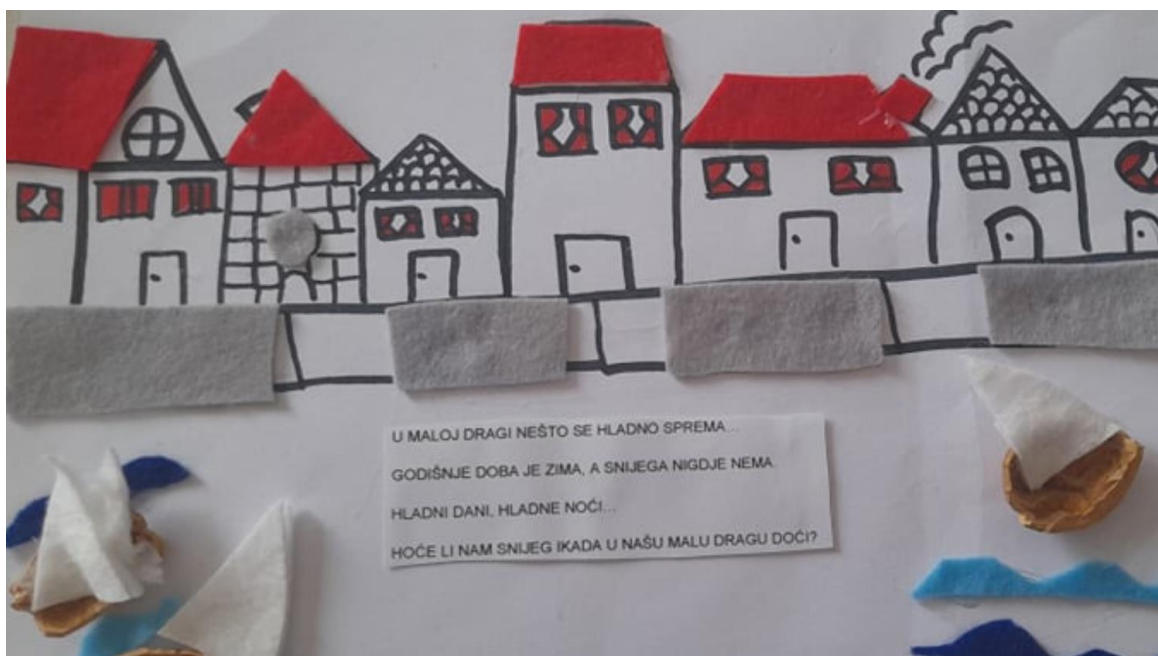

U maloj Dragi nešto se hladno sprema...

Godišnje doba je zima, a snijega nigdje nema.

Hladni dani, hladne noći...hoće li nam snijeg ikada u našu malu Dragu doći? (1)

Slika 5. Prva stranica slikovnice

Jedno jutro dogodilo se čudo.

Snijeg je zabijelio igralište, kuće i drveće prekrrio. (2)

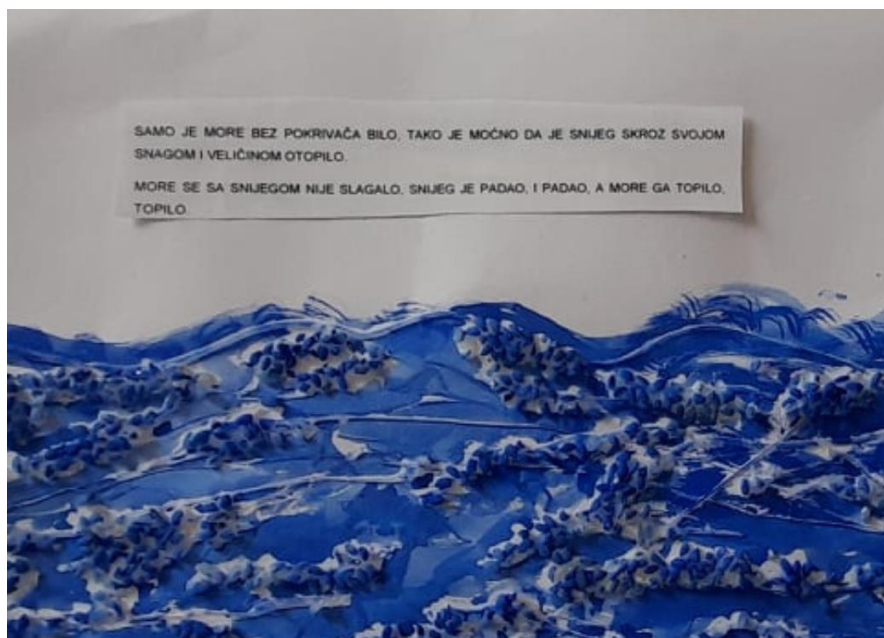
Slika 6. Druga stranica slikovnice

Samo je more bez pokrivača bilo, tako je moćno da je snijeg skroz svojom snagom i veličinom otopilo.

More se sa snijegom nije slagalo, snijeg je padao, i padao, a more ga topilo, topilo. (3)

Slika 7. Treća stranica slikovnice

SAMO JE MORE BEZ POKRIVAČA BILO, TAKO JE MOĆNO DA JE SNIJEG SKROZ SVOJOM
SNAGOM I VELIČNOM OTOPILO.
MORE SE SA SNIJEGOM NIJE SLAGALO, SNIJEG JE PADAO, I PADAO, A MORE GA TOPILO,
TOPILO.

Dok su brodovi, čamci i jedrilice plovili, auti, autobusi i kamioni sa snijegom su se na cesti borili. Veliki snijeg ralice su skupljale i muku s njim mučile. (4)

Slika 8. Četvrta stranica slikovnice

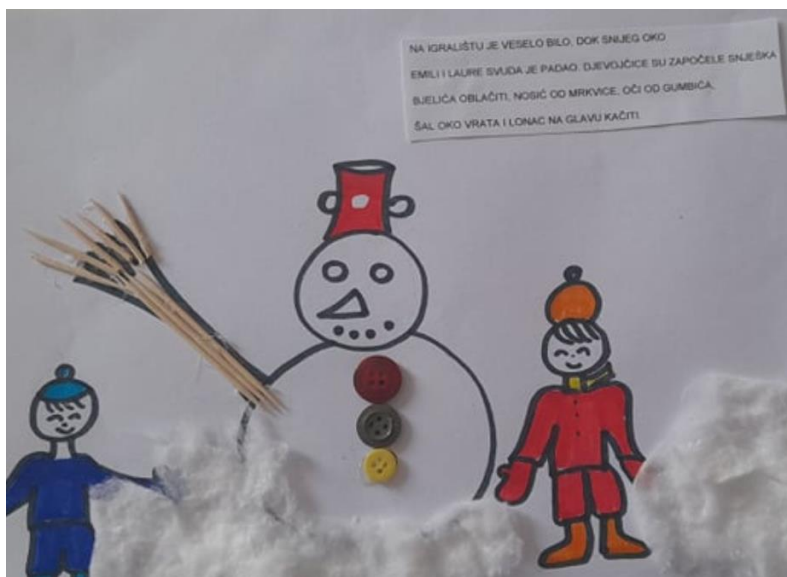
Ujutro dječica su se probudila, rukavice na ručice trkom navlačila dok uzbuđeno su se u jaknice oblačila. (5)

Slika 9. Peta stranica slikovnice

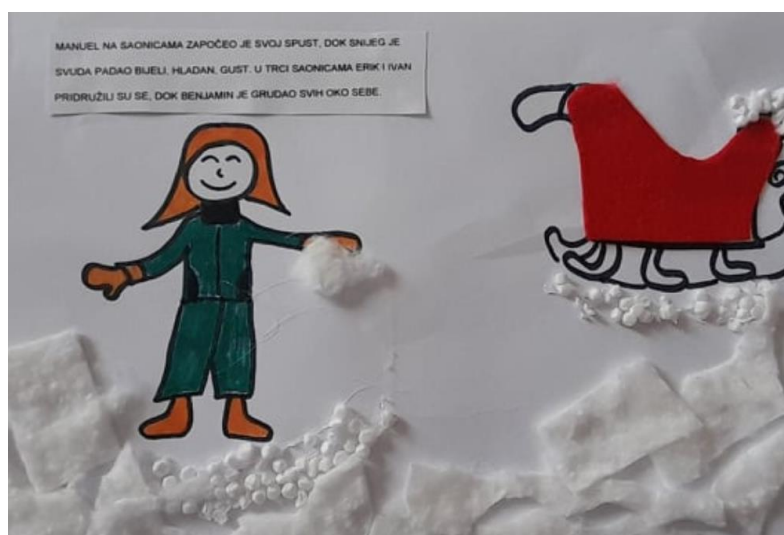
Na igralištu je veselo bilo, dok snijeg oko Emili i Laure svuda je padao. Djevojčice su započele Snješka Bjelića oblačiti, nosić od mrkvice, oči od gumbića, šal oko vrata i lonac na glavu kačiti. (6)

Slika 10. Šesta stranica slikovnice

Manuel na saonicama započeo je svoj spust, dok snijeg je svuda padao bijeli, hladan, gust. U trci saonicama Erik i Ivan pridružili su se, dok Benjamin je grudao svih oko sebe. (7)

Slika 11. Sedma stranica slikovnice

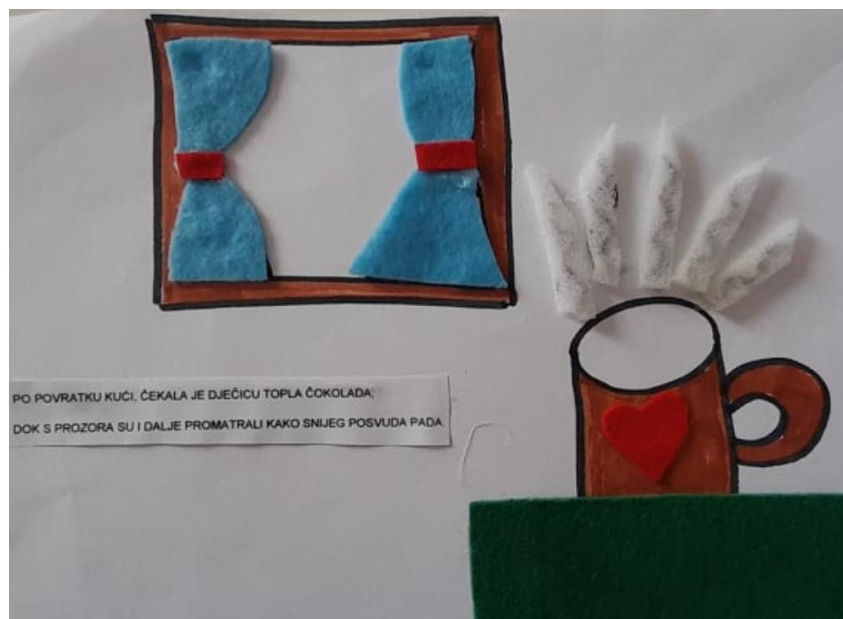
U zraku čuo se dječji smijeh i glas, dok snijeg sve je bijelio oko nas. (8)

Slika 12. Osma stranica slikovnice

Po povratku kući, čekala je dječicu topla čokolada, dok s prozora su i dalje promatrali kako snijeg posvuda pada. (9)

Slika 13. Deveta stranica slikovnice

Dok tonuli su tu večer u san, u mislima su prolazili taj čaroban, zimski dan. Čaroban dan svima to je bio, dječjem srcu drag i mio! (10)

Slika 14. Deseta stranica slikovnice

6. EVALUACIJA AKTIVNOSTI

Prilikom dolaska u vrtić i početka aktivnosti čitanja slikovnice te izrade ilustracija za slikovnicu djeca su pokazala znatiželju, čim sam predložila da taj dan posvetimo zanimljivim igrama i aktivnostima. Počeli su me ispitivati što ćemo raditi te su u glas vikali kako se žele zabavljati. Okupljeni smo prvo razgovarali o zimi, hladnoći koja dolazi skupa s njom, vjetrovima, stablima bez lišća, velikim valovima na moru, ali i toplini doma, grijanju uz vatru i igri na otvorenom uz oblačenje tople zimske jakne, kape i rukavica. Tijekom razgovora spomenula sam i snijeg. Nekoliko djece je istaknulo kako su se već igrali na snijegu, ali kako je to trajalo jako kratko i kako ga se gotov ne sjećaju, dok ostali nikada nisu vidjeli snijeg niti su se igrali na snijegu i izrađivali snjegovića. Potom, predložila sam im da poslušaju jednu zimsku priču, koja govori baš o snijegu, pa da nakon toga nacrtaju sve ono što ih podsjeća na zimu i snijeg. Pažljivo su slušali priču, a po njezinom završetku veselo su mi zapljeskali i potrčali do stolova na kojima ih je dočekaio pribor za crtanje: papir, tempere, kistovi, higijenski štapići te klupka vune pomoću kojih su se izrađivali „topli“ predmeti kako su ih djeca nazvala, dok je sama slikovnica u fizičkom obliku izrađena od filca u boji, tankih drvaca, riže, usitnjenog stiropora te ljudski od oraha.

Iako sam kao odgajateljica mnogo puta sudjelovala u različitim aktivnostima, i ovaj put me iznenadila znatiželja djece te količina pitanja koju su postavila u razgovoru koji je prethodio čitanju priče, ali i broj zaključaka koji su sami donijeli nakon čitanja. Jedna od velikih briga, s obzirom da nisam osoba koja je stručna za izradu dječjih slikovnica, bila mi je hoće li se djeci ista svidjeti i hoće li razumjeti njezinu svrhu i potaknuti njihovu maštu. Već pri početku razgovora, svaki strah je nestao i nastala je opuštena atmosfera u kojoj su najviše razgovarala djeca, zainteresirana i motivirana.

Ostale odgajateljice u skupini također su sudjelovale u aktivnostima s djecom te su po završetku istih zahvalile i djeci na sudjelovanju, ali i meni na osmišljavanju gotovo cjelodnevnog programa i aktivnosti za djecu. Nastavno na odgojiteljski rad, dogovorile su

se kako će češće provoditi ovakve aktivnosti s djecom i na takav način im približavati neke životne situacije, događaje iz prirode i okruženja kako bi potakle dječje razmišljanje i aktivnosti te razvoj kritičkog mišljenja.

Osim navedenog, ova je radionica doprinijela i razvoju rane pismenosti kod djece u skupini u kojoj su se aktivnosti provodile na način da su djeca nastojala što više aktivno slušati kako bi kasnije svoja zapažanja mogla prenijeti na papir ili u izradi pahuljica od vune. Također, u razgovoru koji je prethodio priči, djeca su razvijala svoje jezične kompetencije, bogatila svoj vokabular, ali i širila svoje spoznajne vidike i učila o novim pojavama i pojmovima od druge djece. Takvo znanje i spoznaje, smatram, svakako će koristiti djeci u daljnjem razvoju i provođenju budućih aktivnosti, ali i razvijanju odnosa s odgojiteljima i drugom djecom u odgojno – obrazovnoj ustanovi, a tako i s roditeljima i ostalim osobama iz vlastitog okruženja. U konačnici, jedan od ciljeva je bio potaknuti djecu da predlože svojim roditeljima da ih češće odvedu i do knjižnice, kako bi samostalno odabirali slikovnice po sadržaju koji oni žele te da potaknu i svoje roditelje u zajedničkoj izradi slikovnice i kod kuće. Na takav način želim utjecati na svijest i kod roditelja i kod djece da je zajedničko sudjelovanje u čitanju i izradi vlastite slikovnice značajan poticaj čitalačkim sposobnostima, ranoj pismenosti i stvaranju navika za buduće školovanje.

7. ZAKLJUČAK

Slikovnica igra nezamjenjivu ulogu u odrastanju i razvoju svakog djeteta. Bez obzira radi li se o razvoju kreativnosti, bogaćenju vokabulara ili pak poticanju rane pismenosti i ljubavi prema kasnijem čitanju složenijih knjiga.

Primjena slikovnice u radu s djecom u odgojiteljskim skupinama uvriježena je metoda približavanja realnih situacija dječjem razmišljanju i shvaćanju svijeta oko sebe. Upravo je to bila i svrha izrade slikovnice pod nazivom „Zima“ u odgojnoj skupini, koja je oduševljeno prihvatila sve zadatke koji su im dodijeljeni kako bi sama slikovnica zaživjela na kreativan način.

Također, u izradi ovog rada ispunjeni su svi postavljeni ciljevi. Naime, teorijskim okvirom prikazan je značaj koji slikovnice imaju u dječjoj književnosti i njezinom razvoju kao i ključna uloga koju imaju u procesu rane pismenosti svakog djeteta. S druge strane, izrada slikovnice i njezina obrada u odgojnoj skupini zaista je pobudila pozitivne emocije kod djece te njihovu znatiželju i kreativnost.

8. LITERATURE

Apel, K. i Masterson, J. J. (2004). *Jezik i govor od rođenja do 6. godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti*. Lekenik: Ostvarenje.

Batarelo Kokić, I. (2015). Nove razine interaktivnosti dječjih slikovnica. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 64; 377-398

Balić-Šimrak, A. i Narančić Kovač, S., (2012) Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj* 66 ; 10-12

Crnković, M. (1967). *Dječja književnost – priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.

Crnković, M. i Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.

Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.

Hadaš, E., (2016.) Uloga slikovnice i važnost čitanja djeci rane i predškolske dobi, (diplomski rad), Zagreb: Sveučilište u Zagrebu

Javor, R. (2000) *Kakva je knjiga slikovnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Kosović, L., (2021) Slikovnica i rana pismenost u jezičnokomunikacijskom integriranom kurikulumu, (diplomski rad) Rijeka: Sveučilište u Rijeci

Križanović, M., (2020) Hrvatska slikovnica kao vrsta dječje književnosti i kao nakladnički proizvod u prošlosti i danas, (Diplomski rad) Zagreb: Sveučilište u Zagrebu

Kuvač-Kraljević, J., Lenček, M. i Matešić, K. (2019). Fonološka svjesnost i poznavanje slova: pokazatelji rane pismenosti u hrvatskome jeziku. *Croatian Journal of Education*, 21; 1263-1293

Majhut, B. i Batinić, Š. (2017). *Hrvatska slikovnica do 1945*. Zagreb: Hrvatski školski muzej.

Martinović, I. i Stričević, I., (2011) Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namijenjen djetetu. *Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova*. 4; 39-63

Moomaw, S. i Hieronymus, B. (2008) *Igre čitanja i pisanja: Aktivnosti za razvoj predčitačkih vještina i početnog čitanja i pisanja u predškolskoj dobi i prvom razredu*. Buševac: Ostvarenje.

Narančić Kovač, S., (2017) Dramska svojstva slikovnice, Skup „ Jačanje kompetencija odgojitelja u području umjetničke/dramske i scenske pedagogije“. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu

Šišnović, I. (2011). Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 66; 8-9

Vizek Vidović, V. i Hrabar, D. (1999). *Čitajmo djeci za laku noć: Priručnik za odgojitelje i roditelje djece predškolske dobi*. Zagreb: USIP.

Zalar, D. (2012). Slikovnica. U V. Visković (ur.), *Hrvatska književna enciklopedija* (str. 84-86). Zagreb: Leksikografski zavod "Miroslav Krleža".

Zimmermann, S. i Hutchins, C. (2009). *Sedam ključeva čitanja s razumijevanjem: Kako pomoći djetetu da čitaju i razumiju pročitano*. Buševac: Ostvarenje.

Žuvela, D. i Guštin, D. (2010). Istraživanje i poticanje razvoja rane pismenosti djece u vrtiću. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16; 16-20

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Crtanje uz slikovnicu Zima.	21
Slika 2. Igra različitim materijalima koji podsjećaju na zimu - vuna.....	22
Slika 3. Igra i crtanje različitim materijalima koji podsjećaju na zimu - pamuk	23
Slika 4. Naslovna stranica	24
Slika 5. Prva stranica slikovnice	25
Slika 6. Druga stranica slikovnice	26
Slika 7. Treća stranica slikovnice.....	26
Slika 8. Četvrta stranica slikovnice	27
Slika 9. Peta stranica slikovnice	27
Slika 10. Šesta stranica slikovnice.....	28
Slika 11. Sedma stranica slikovnice	28
Slika 12. Osma stranica slikovnice	29
Slika 13. Deveta stranica slikovnice	29
Slika 14. Deseta stranica slikovnice	30

SAŽETAK

Slikovnica predstavlja okosnicu dječje književnosti, a njezin je nastanak i održavanje u društvu popraćeno značajnim brojem vrsta i oblika u kojima postoji. Osim toga, slikovnica je i jedan od osnovnih pokretača dječje kreativnosti, iskazivanja osjećaja i želje za učenjem o sebi i svijetu koji nas okružuje. Također, slikovnica ključnu ulogu ima i u procesu rane pismenosti i poticanja djeteta na kasnije čitanje i ljubav prema književnosti u različitim žanrovima. Svrha ovog rada je prikazati slikovnicu kroz osnove dječje književnosti, kroz proces rane pismenosti te svih faktora od utjecaja na naveden pojmove. Također, rad prikazuje i izradu slikovnice pod nazivom „Zima“ i kreativnosti koju je potaknula među djecom u odgojnoj skupini vrtića u Mošćeničkoj Dragi.

Ključne riječi: Dječja književnost, rana pismenost, slikovnica

SUMMARY

The picture book is the backbone of children's literature, and its emergence and maintenance in society is accompanied by a significant number of types and forms in which it exists. In addition, the picture book is one of the basic drivers of children's creativity, expression of feelings and desire to learn about ourselves and the world around us. Also, the picture book plays a key role in the process of early literacy and encouraging the child to later read and love of literature in various genres. The purpose of this paper is to present the picture book through the basics of children's literature, through the process of early literacy and all the factors influencing the above concepts. Also, the paper shows the creation of a picture book called "Winter" and creativity that she encouraged among children in the educational group of kindergartens in Mošćenička Draga.

Keywords: Children's literature, early literacy, picture book